

групові бесіди, аналіз різних ситуацій, психологічні вправи та ігри з елементами інсценізацій, що спрямовані на розвиток емпатійних здібностей. Після тренінгів було зафіксовано помітне підвищення рівня емпатійності. Зі студентами, які мали високий рівень емпатійності, також проводилася робота щодо запобігання синдрому вигорання.

Отже, активізація різноманітної тренінгової роботи дає можливість розширити емоційно-чуттєву сферу майбутнього лікаря на етапі професійного становлення, тобто розширити комунікативну емпатійність.

ЛІТЕРАТУРА

1.Бойко В.В., Ковалева А.Г., Панферов В.Н. Социально-психологический климат коллектива и личность. – М.: Мысль, 1983. – 196с.

2.Ванершот Г. Эмпатия как совокупность микропроцессов // К.Роджес и его последователи: психотерапия на пороге XXI века/ Под ред. Д.Брэзиера. – М.:Когито-центр, 2005. – 215с.

3.Васильюк Ф.Е. Семиотика и техника эмпатии// Вопр.психол. – 2007. – №2. – С.3-14.

УДК 811.161.1'373.232.1

*Краснопольська Н.Л., Ярошевич І.А., Козловець І.І.
м. Київ*

ОРФОЕПІЧНІ НОРМИ В КОНТЕКСТІ КРОСКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Вивчення лінгвістичних процесів, що супроводжують міжмовне контактування, належить до провідних проблем мовознавчої науки. Безпосереднє чи опосередковане міжмовне контактування – історична необхідність у функціонуванні і розвитку будь-якої мови. Виконуючи різні суспільні функції, мови взаємодіють одна з одною через своїх носіїв-мовців.

Доказом історично зумовленого постійного контактування мов є те, що у кожній розвиненій мовній системі можна виявити елементи інших (як споріднених, так і неспоріднених) мовних

систем. Ці елементи, що проникають з однієї мови в іншу шляхом запозичень і калькування, вважають одним із вагомих засобів функціонального розвитку мов, збагачення не лише їхнього словникового складу, а й розширення виражальних можливостей.

Проте в умовах двомовності (білінгвізму) взаємодія мовних систем, особливо близькоспоріднених, позначується терміном інтерференція, має не лише позитивний, але й небажаний, негативний характер, що призводить до порушення літературних норм однієї мови під впливом іншої, водночас гальмує її повноцінний розвиток. Особливо показовим у цьому плані є контактування в Україні української та російської мов, яке полягає у перенесенні мовцями особливостей структури російської мови в структуру української, що спостерігається на різних мовних рівнях. Саме тому за нашої постколоніальної мовної ситуації українській мові, зокрема її носіям, доводиться долати не виправдані в ній нашарування російської мови, що склалися впродовж століть, постійно пильнувати свою культуру мови, захищати від помилок в усному і писемному мовленні.

З утвердженням незалежності України, як відомо, в усіх навчальних закладах нашої країни запроваджено обов'язкове вивчення української мови і викладання навчальних дисциплін українською мовою. Та це й зрозуміло, адже українська мова разом із українською культурою покликана об'єднувати всіх громадян, які проживають на теренах України, у тому числі й тих, хто здобуває в ній освіту. Принагідно зазначимо, що у вишах країни здобувають вищу освіту іноземні студенти – представники далекого і близького зарубіжжя, - які в необхідному для спілкування обсязі володіють навичками близькоспорідненої з українською російської мови і які не завжди чітко розрізняють обидві мови, тоді як кожна з них має свої специфічні, самобутні структурні риси, розрізнення яких є обов'язковою умовою свідомого засвоєння знань з української мови. Тому викладач має зосередити увагу студентів на відмінностях у кожній із зазначених мовних систем, щоб уникнути порушення літературних норм на всіх її рівнях.

Комунікативно-практичний аспект має стати основним напрямком співпраці викладача зі студентами, для яких українська мова виступає як іноземна. Цей аспект передбачає засвоєння

студентами особливостей фонетичної системи української мови, правил вимови звуків і звукосполучень, наголошування і правопису слів, розуміння значень слів і їх сполучуваності у відповідних контекстах, розрізнення лексико-граматичних класів слів і правильне творення граматичних форм відмінюваних частин мови тощо.

Вивчення курсу сучасної української літературної мови зазвичай розпочинається з характеристики особливостей звукової будови мови і засвоєння вимовних (орфоепічних) норм. Орфоепічні норми забезпечують єдність звукового оформлення мови відповідно до її національних особливостей, полегшують спілкування людей у різних сферах їхньої діяльності, а отже, є невід'ємним складником культури загальнонародної мови. Орфоепічна норма вказує на те, як потрібно вимовляти звуки у певних фонетичних позиціях і сполученнях із іншими звуками, як наголошувати слова і граматичні форми слів, особливо якщо існують розбіжності у вимові звуків і наголошуванні слів та граматичних форм порівняно з близькоспорідненою російською мовою.

У дослідженні ми сконцентрували увагу на тих порушеннях орфоепічних норм, які виявили в усному мовленні студентів із близького зарубіжжя нашого навчального закладу. Ці порушення спричинені передусім явищем російсько-української мовної інтерференції, тому на них слід звертати особливу увагу з метою випрацювання у студентів стійких навичок у дотриманні орфоепічних норм відповідно до усталених правил.

Найтиповіші порушення орфоепічних норм (зокрема вимови звуків і звукосполучень) під впливом російської мови такі:

1) вимова звука [а] на місці ненаголошеного [о]: р[а]бота, ек[а]н[а]міст, п[а]дат[а]к, т[а]вар, [а]ренда, п[а]ром (замість *робота, економіст, податок, товар, оренда, пором*);

2) звук [і] на місці [и] та пом'якшений приголосний перед [е]: т[і]х[і]й, ун[і]в[є]р[с]і[т]є[т], д[і]р[є]ктор, д[і]л[є]р (замість *тихий, університет, директор, дилер*);

3) оглушування кінцевих дзвінких і губних приголосних: прода[ш], акци[с], дохі[т], акти[ф] (замість *продаж, акциз, дохід, актив*);

4) оглушення дзвінких приголосних перед глухими в середині слів: готі[ф]ка, ва[ш]кий, дося[х]ти, пі[д]хі[т] (замість *готівка, важкий, досягти, підхід*);

5) тверда вимова кінцевого м'якого приголосного [ц'] у питомих українських словах із суфіксом *-ець*: кіне[ц], стріле[ц], підприєм[ц], україне[ц] (замість *кінець, стрілець, підприємець, українець*);

6) тверда вимова приголосних [с], [ц], [з] у суфіксах *-ськ, -зьк, -цьк*: україн[ск]ий, запорі[зк]ий, гірни[цк]ий, київ[ск]ий (замість *український, запорізький, гірницький, київський*);

7) нерозрізнення звуків [г] і [ґ], зокрема вимова проривного [г] на місці задньоязикового гортанного [г]: ба[г]ато, [г]роші, обі[г], [г]острий, пирі[г], [г]оріх (замість *багато, гроші, обіг, гострий, пиріг, горіх*);

8) пом'якшена вимова губних приголосних та *p* в абсолютному кінці слів та в кінці складу: сі[м'], сі[м']надцять, гі[р']кий, вер[ф'], зно[в'], бу[р'] (родовий відмінок мн. від слова *буря*), зя[б'] (замість нормативних слів *сім, сімнадцять, гіркий, верф, знов, бур, зяб*);

9) пом'якшена вимова твердих шиплячих приголосних у позиції перед голосними (крім *i*): ш[і]рокий, ч[я]с, ч[і]тач, ч[ьо]рний, ч[ю]ж[і]й (замість *широкий, час, читач, чорний, чужий*);

10) вимова африкат [дж] і [дз] не як одного злитого звука, а як двох окремих звуків, з роздільною вимовою: ход-жу, дослідження, д-звінок, гед-зь, гуд-зик (замість *ход[дж]у, дослід[дж]ення, [дз]вінок, ге[дз]ь, гу[дз]ик*);

11) порушенням орфоепічної норми є і надання деякими мовцями свистячого відтінку м'яким приголосним [д'] і [г'], внаслідок чого останні зазнають африкатизації: [дз]якую, [дз]іяти, [ц]інь, беру[ць] (замість *дякую, діяти, тіль, беруть*).

Аналіз виявлених у мовленні студентів орфоепічних помилок, викликаних явищем російсько-української мовної інтерференції, дає змогу викладачеві сконцентрувати увагу на вимовних нормах української мови, що тісно пов'язані з фонетичною системою як найбільш сталим і найконсервативнішим складником мовної системи в цілому. Лише чітке розуміння фонетичних законів української мови, виявлення відповідних відмінностей порівняно з російською мовою дасть змогу уникнути

асимілятивних процесів, які нашаровувалися й, на жаль, продовжують нашаровуватися на вимовні норми української мови.

Дотримання вимовних норм – невід’ємна складова культури мови, а відхилення від них не лише зумовлює правописні помилки, а й негативно впливає на культуру мовного спілкування. Підвищення рівня культури мови в закладах освіти дасть змогу забезпечити грамотність користувачів українською мовою та прискорити процес подолання такого явища, як суржик – штучного змішування елементів різних мовних систем, зокрема російської й української, а відтак суржик поступиться милозвучній українській мові.

УДК 811.161.2:372.8

*Лісняк Н., Кумейко Т.
м. Київ*

АСОЦІАЦІЙНИЙ ТРЕНІНГ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Сьогодні ринок праці дуже вибагливий до молоді. Для працівника важливі не тільки ґрунтовні спеціальні знання, а також уміння налагоджувати стосунки з людьми, адже саме комунікація є одним з найважливіших компонентів бізнесу.

Мовна культура сучасної комунікації вчить майбутніх фахівців використовувати волю, мотиви, потреби партнера в інтересах власного лінгвістичного розвитку, конкурентоспроможності та престижу, дає можливість отримати необхідні знання з основних принципів ефективного спілкування.

Усна форма домінує в малих або великих публічних виступах; у монологах, діалогах або полілогах учасників перемовин; у виступах на нарадах, при підписанні договорів, під час посередницької і рекламної діяльності. Усе це вимагає певного красномовства, тобто уміння ясно і переконливо виражати свої думки, змусити співрозмовника прийняти важливі умови гри, пристати на вашу пропозицію тощо. Людині, яка погано володіє мовою, важко зробити кар’єру. Публічна мова є засобом досягнення мети в ділових стосунках, і тому вона повинна